

Introducció

L'itinerari que es proposa és un recorregut per la vila de Sitges, donant, en primer lloc, una visió global de com és l'entorn de la vila i, seguidament, el tractament d'aspectes més concrets. Un recorregut des dels orígens d'aquest poble fins a l'actualitat, que permet descobrir quina ha estat la transformació d'un poble de pescadors i pagesos en un poble que ha esdevingut referent turístic arreu del món.

El litoral és el lloc més densament poblat del territori, cosa que ha originat una gran pressió de l'home sobre aquest medi. A partir d'una vila com Sitges es pot veure com el desenvolupament i el creixement de les ciutats modelen el seu medi.

Església de Sitges

Ja des de principis del segle XX Sitges s'hauria convertit en una vila oberta, de clima temperat i resguardada pels contraforts del massís del Garraf dels vents freds del nord. Però serà cap als anys seixanta quan s'iniciarà la massificació turística que canviarà la fesomia de la població, quelcom que comportarà una pèrdua de la

qualitat ambiental i una explotació intensiva i sense cura dels propis i limitats recursos naturals. Els anys noranta són els inicis de l'aplicació de mesures correctores per millorar la qualitat ambiental de la vila.

1 Estació del tren

Des de les darreries del segle XIX Sitges ha experimentat una expansió notable: la primera, a partir del segle XI, afectà als conreus situats als voltants del casc antic de la vila; el traçat de la via del ferrocarril, a finals del segle XIX, delimita i posa fi a aquesta primera expansió. És aquest l'origen del Sitges modern, amb el seu nou eixample, i les cases dels anomenats *americanos* que van embellir la vila a finals del segle XIX i principis del segle XX, gràcies als diners que havien fet a les Antilles. Sitges comença a canviar el seu paisatge: es substitueixen els camps de conreu, les vinyes, per un nou eixample amb àmplies avingudes i convertint-se en un poble obert al futur.

La segona expansió es produeix durant els anys 20, quan s'instal·là a Sitges l'industrial sabadellenc Francesc Armengol i Duran. Amb el suport de l'Ajuntament va promoure la urbanització de Terramar, un dels primers projectes de ciutat-jardí de Catalunya. Per a portar a terme el seu projecte Francesc Armengol comprarà les terres del *Cellerot* i crearà la societat anònima *Parques y Edificaciones, S.A.*, que seria l'encarregada de construir el Parc Hotel Terramar, (avui desaparegut), els jardins, els primers xalets i l'*Hotel Terramar Palace*.

A partir dels anys 30 Sitges patirà un nou creixement cap a l'altra banda de la via del ferrocarril, anomenat Poble Sec.

EL MEDI A LES VILES COSTANERES

Centre d'Estudis del Mar

Nucli antic

Les millores de les comunicacions entre Barcelona (a través de les costes del Garraf), Tarragona (a través de Vilanova i la Geltrú) i les terres de l'interior (a través de Vilafranca del Penedès) se sumà a l'efecte del ferrocarril. L'ampliació del Port Marítim de Barcelona i les noves instal·lacions de l'Aeroport de Barcelona a mitjans del segle XX consoliden a la vila de Sitges com a paradigma turístic de tota Catalunya. Les recents ampliacions, en aquest any 2009, de l'Aeroport del Prat posicionarà encara més a Sitges com a ciutat de destí turístic.

Amb l'expansió turística dels anys 60 les vessants de les muntanyes de les muntanyes del massís del Garraf són ocupades per les primeres urbanitzacions. La dècada dels 70, i finalment dels 80, consolida aquesta ocupació d'urbanitzacions marginals - sovint sense serveis bàsics mínims -, que fan desaparèixer del paisatge les antigues "xarmades" (terrasses de pedra seca en fortes pendents de la muntanya, on es conreava vinya).

Vista des de la platja de Sant Sebastià

Apareix també, en aquesta mateixa època, una segona barrera urbanística en el paisatge, el traç de la variant de la carretera C-246 entre les costes del Garraf i la vila de Cubelles, que encercla i delimita la gairebé totalitat del nucli principal de la vila de Sitges. Finalment, en la dècada dels 90, el traç de l'autopista A-16 amplia encara més aquest cercle. Les noves terres englobades són ràpidament ocupades per noves edificacions, naus d'empreses i equipaments públics i privats.

Comunicacions

Sitges presenta una situació privilegiada dins d'una important xarxa de comunicacions: situada només a 25 minuts de l'aeroport de Barcelona, a 30 minuts del port de Barcelona i a tan sols 35 minuts en tren de la ciutat de Barcelona.

Clima

I presenta també un òptim enclau climatològic: el massís del Garraf protegeix a la vila dels vents del Nord. Temperatures suaus tot l'any:

18° C a la primavera, 26° C a l'estiu, 20° C a la tardor i 10° C a l'hivern. Plugues escasses i repartides a la primavera i la tardor.

Paisatge

Domini de les pinedes de pi blanc i de les formacions arbustives com màquies litorals de garric i margalló.

Vinya a Sitges

Problemes mediambientals als entorns naturals de la vila de Sitges

- Pèrdua irreparable de l'estructura geològica, botànica i zoològica del patrimoni natural.
- Sobreexplotació dels recursos hídrics
- Obertura indiscriminada de nous vials
- Necessitat de nous serveis bàsics que han de malmetre l'entorn natural (torres d'electricitat, repetidors de telèfon, pavimentació de nous vials, noves canonades per l'aigua potable...)

Recorregut pels carrers de Sitges

Des de que fa més d'un segle Santiago Rusiñol i altres artistes arribats de Barcelona van

instaurar les Festes Modernistes a Sitges la vila ha estat un punt de notable relleu en el panorama cultural català.

Palau Maricel

I es que a finals del segle XIX Sitges havia experimentat un espectacular progrés. L'arribada del tren el 1881, la Carretera de les Costes el 1882; l'arribada del turisme; la construcció de la Casa de la Vila, el Mercat, l'escorxador i el Pavelló de Mar; l'obertura dels primers establiments hotelers de Catalunya i el relleu de les indústries dedicades al calçat, filat i gas gràcies als *Americanos* i prohoms de la vila, suposaren un canvi molt important en la vida dels sitgetans. Sitges ja era aleshores punt de trobada d'artistes. L'Escola Luminista de Sitges amb Joan Roig i Soler i Arcadi Mas i Fondevila com a capdavaners i

completada per Joaquim de Miró, Joan Batlle Amell i Antoni Almirall es fundà l'últim quart del segle XIX. (es conserven obres a la Pinacoteca del Museu Maricel). Cadascú d'ells amb la seva particularitat visió, però tots amb un denominador comú: la llum, el pas del temps i la seva incidència en el paisatge, el mar i la platja com a signes d'identitat de la vila.

L'expansió turística que es va produir durant els anys 20 i 30 va ser un element clau en l'orientació cap al sector terciari que definiria la vida social i econòmica de Sitges. Però aquesta orientació s'inicia amb anterioritat. L'any 1895 estava de moda els anomenats "**banys d'onades**" i a tot arreu es veien cartells que ho anunciaven per contrarestar els balnearis de l'interior tant de moda fins aleshores. Havia arribat el moment d'atendre al turista., s'havia d'oferir alguna cosa més als turistes a part d'un bon hotel, així que **l'any 1901 es creà el Foment Sitgetà**. Aquest camí es va confirmar els anys 50 i 60 amb la desaparició de les darreres fàbriques de calçat, que havien estat les impulsores de l'economia del poble durant pràcticament un segle. S'inicià així la massificació turística que, en un principi conviurà amb els últims pescadors i que canviarà la fesomia de la població, quelcom que comportarà una pèrdua de la qualitat ambiental i una explotació intensiva i sense cura dels propis i limitats recursos naturals. També cal fer especial èmfasi en la massiva arribada de turistes estrangers, que van fer de Sitges la platja d'or.

Carrer Major

Sitges com a plaça turística està considerat com un dels punts més destacats de l'Estat. És el municipi del litoral català que, a excepció de Barcelona, té més hotels de quatre estrelles i també és el municipi amb més ports marítims (Aiguadolç, Garraf, Port Ginesta i Vallcarca –comercial-). Per això en l'actualitat Sitges està considerat com un dels destins turístics més importants d'arreu del món. A principis del segle XXI Sitges es converteix també en un destí de turisme de congressos gràcies a la creació del Sitges Convention Bureau (Programa del Patronat Municipal de Turisme de Sitges en col·laboració amb tots els agents públics i privats interessats en el desenvolupament de la vila de Sitges com a destinació de congressos, convencions, incentius i reunions, per impulsar, millorar i gestionar coordinament les ofertes i la presència en els mercats específics), i l'ampliació de places hoteleres, amb la creació de l'Hotel

Dolce Sitges, únic hotel de cinc estrelles de la vila, quelcom a ha contribuït a la pèrdua d'una important part del patrimoni natural de la zona.

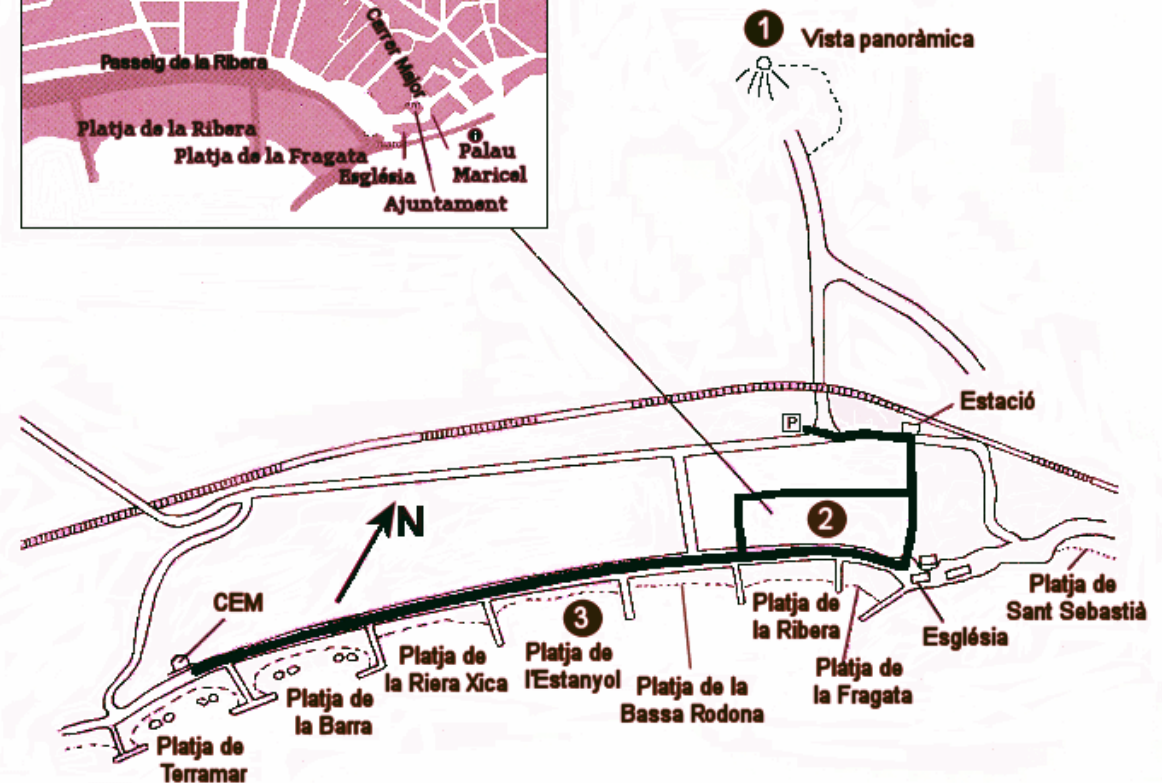
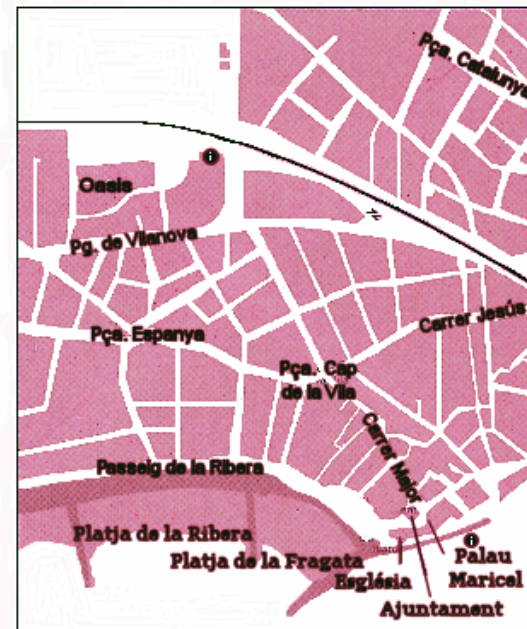
Aspectes de la qualitat mediambiental

- La **conservació de la façana marítima** en el desenvolupament urbanístic i turístic de la vila de Sitges és un fet diferencial respecta d'altres poblacions. La ciutat-jardi de Terramar projectada per F. Armengol, ha estat un fet cabdal per evitar l'especulació del sòl urbà, ja que en el seu moment es va parcel·lar el terreny de tal manera que es conservés part de la pineda existent. La catalogació de les darreries del segle XX ha fet possible la conservació de l'arquitectura noucentista que caracteritza el Passeig marítim de Terramar. L'especulació del sòl urbà, l'edificació de grans gratacels com edificis d'apartaments o hotels, han malmès en moltes poblacions un patrimoni arquitectònic singular. L'exemple de Benidorm, entre d'altres, és ben palès com a figura urbanística totalment oposada a la vila de Sitges.

Carrer
Fonollar

Plànol de l'itinerari

- **Gestió dels residus** sòlids urbans i la recollida selectiva: Potenciació de l'estratègia de les "3R": reducció, reciclatge i reutilització.

- La Problemàtica de l'ús i **abús de l'aigua potable** comporta l'avanç de la intrusió salina i la contaminació dels aquífers. En una població com Sitges on en l'època estival augmenta considerablement la població flotant o turística, cal gestionar i planificar molt acuradament els recursos hídrics.

- El soroll ambiental o la **contaminació sonora** a Sitges es basa en la circulació humana pel centre de la vila i els derivats de les activitats comercials i de lleure (bars, pubs, establiments diversos, terrasses de bars a la via pública...).

- La inexistència de fàbriques a la vila i la conversió actual de zones de trànsit rodat en zones de vianants al centre de la població i part de la façana marítima (Fragata i Platja de Sant Sebastià), ha reduït considerablement la contaminació atmosfèrica.

- **L'IQA** (Índex de qualitat de l'aire): informació pública sobre la qualitat de l'aire..

Inculcació d'antuvi a la població pròpia i forània de l'eslògan "*No embruteu les parets. La netedat és un gran senyal de civilització*", expressada a les

façanes d'alguns Carrers en forma de rajoles de ceràmica.

3 Les platges de Sitges

Protecció i regeneració de les platges de Sitges

La línia litoral és fràgil i inestable i per això es fa del tot imprescindible l'adopció de mesures correctores d'enginyeria civil per tal de retenir, afavorir o recuperar la sedimentació de les sorres en les platges a fi d'aconseguir un perfil òptim d'utilització i defensa de l'erosió del rompent contra la pròpia estructura pavimentada del passeig marítim de Sitges. L'any 2009 s'ha reformat part del passeig marítim, en concret la Platja de Sant Sebastià, on s'ha suprimit el trànsit rodat i s'ha fet més accessible la platja.

Serveis de manteniment i control de qualitat de les platges

Durant la temporada de bany, del maig al setembre, el Govern Català, a través de la Junta de Sanejament, endega el "**Programa de Vigilància i Informació de l'Estat de les platges i zones de bany d'aigües continentals**", amb l'objectiu de controlar la qualitat de les aigües i de facilitar la informació a l'opinió pública. Les principals activitats del programa són: seguiment continuat de l'estat de les platges i valorar-ho setmanalment per facilitar la informació als mitjans de comunicació, controlar la presència de qualsevol episodi natural que pugui afectar a les platges (meduses, algues,..), vigilar els episodis de contaminació.

Passeig Marítim

Les platges es visiten de 4 a 5 vegades a la setmana per fer una **inspecció visual** de l'aigua (coloració, transparència, sòlids flotant, olis, pudors, algues...), de la sorra (residus de banyistes, residus del mar, estat de les papereres, estat dels accessos a les platges...) i cada dissabte es procedeix a la recollida de mostres d'aigua per **analitzar**.

Tots els resultats s'expressen, globalment, en cinc categories d'estrelles per tal de facilitar-ne la comprensió al públic en general (qualitat excel·lent, bona, acceptable, deficient i no recomanable pel bany).

Al final de la temporada de bany, el promig de les qualificacions obtingudes a cada platja i zona de bany, s'utilitza com a criteri d'atorgament del **DIPLOMA DE QUALITAT DE LES PLATGES**.

Platja de Sitges

Gestió de les aigües residuals

Els EDAR's (Estacions Depuradores d'Aigües Residuals) aconseguen depurar les aigües residuals fins a límits propers al 80 – 90 % de reducció de contaminants (depenent del tipus de depuradora: físic – química, biològica, mixta...). Però l'aigua de sortida d'un EDAR no és, ni molt menys, potable. Tan sols se l'ha reduït la càrrega contaminant en la mesura del possible, però com que s'injecta a mar a través d'un emissari submarí, una vegada alliberada a mar obert aconseguix una òptima dilució i el nivell de contaminació que, per retorn, pugui afectar a les platges és gairebé insignificant.

PROPOSTES DE TREBALL

Mentre es fa l'itinerari:

- Recull un plànol de Sitges i ves traçant el recorregut que fas.
- L'activitat turística ha influït en la planificació urbanística de Sitges?. Raona la resposta.
- Quins són els punts mediambientals més conflictius a Sitges? (residus, sorolls, aigua). Per què?
- Com són les platges de Sitges? Reben algun tipus de protecció? Per què?

Un cop fet l'itinerari:

- A Sitges es té en compte el civisme. De quina manera s'expressa?
- Què vol dir *civisme*? Busca informació per preparar un debat entre tot el grup.

Destinataris:

Els itineraris mediambientals van adreçats a un ampli ventall de públic: ciutadans en general, associacions ecologistes i/o ambientalistes, associacions de veïns, grups de la tercera edat, centres cívics, gremis, grups de joves i tothom que hi estigui interessat.

Informació i reserves:

Els itineraris es duren a terme durant la setmanai en cap de setmana si es concreta prèviament el dia de visita. La durada aproximada és de tres hores. El monitoratge és gratuït però el transport va acàrrec del grup.

Si voleu més informació, truqueu al CEM dedilluns a divendres (excepte dimecres), de 10 a 14 h.

Centre d'Estudis del Mar (CEM)

Passeig Marítim - 72. 08870 Sitges

Tel. 93 894 51 54

cem@diba.cat

www.diba.cat/mediambient

Gerència del Medi Ambient

Comte d'Urgell - 187, 08036 Barcelona

Tel. 93 402 22 22, ext. 37288

s.media@diba.cat